

نیازهای آموزشی کارکنان پرستاری شاغل در کلینیک‌های دانشکده دندان پزشکی شیراز

حمیدرضا افتخاریان^{*}، مریم خوش خواهش، باربد ضمیری

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / ۱۳۹۵؛ ۱۶(۵۱): ۴۶۵ تا ۴۶۷

مقدمه

نیازسنجی آموزشی دقیقاً معلوم می‌کند که چه پرستارانی نیاز به آموزش دارند و به چه آموزش‌های نیاز دارند. عدم توانایی پرستاران در انجام مراقبت‌های پرستاری و ایفای نقش‌های مربوطه مطابق اصول جدید موجب پایین آمدن کیفیت خدمات پرستاری می‌گردد. در مطالعه‌ای که سال ۲۰۰۸ در کشور کره با روش دیکوم به بررسی و تحلیل شغل پرستاران پرداخته و وظیفه‌ی اصلی، ۲۳ وظیفه‌ی فرعی و ۸۶ تکلیف فرعی مشخص شد، که مراقبت‌های حرفه‌ای پرستاری به عنوان مهم‌ترین وظیفه‌ی اصلی در اولویت اول قرار گرفت (۱). مطالعه دیگر در سال ۲۰۰۹ با بررسی نیازهای آموزشی پرستاران شاغل در واحدهای مراقبت حاد بیمارستانی در نیوزلند، یک مجموعه از نیازهای آموزشی تهیه نمودند، بعضی از این موارد شامل شناخت بیشتر موارد اورژانسی، مداخلات فوری، فارماکولوژی و نحوه پرستاری بیماران به شدت بدحال بود (۲). هدف محقق در این پژوهش تعیین نیازهای آموزشی کارکنان پرستاری در دانشکده دندانپزشکی شیراز و تعیین عوامل مؤثر بر آن به منظور تدوین برنامه‌های واقعی، مبتنی بر نیازهای آموزشی پرستاران است.

روش‌ها

پژوهش حاضر از نظر روش توصیفی - مقطعی و از نظر هدف کاربردی است. جمعیت مورد مطالعه شامل کلیه پرستاران شاغل در بخش‌های مختلف درمانی - آموزشی و اداری دانشکده دندانپزشکی شیراز در سال ۱۳۹۵ بر اساس آمار واحد کارگزینی و دفتر پرستاری که در دو نوبت کاری صبح و عصر فعالیت داشتند (۱۰۰ نفر)، بود که به روش سرشماری وارد مطالعه شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق‌ساخته به شکل سؤالات ۵ گزینه‌ای (بسیار ضعیف، ضعیف، متوسط، خوب و بسیار خوب) امتیازبندی گردید. به منظور بررسی روایی پرسشنامه از روایی محتوا حداقل از ۱۰ نفر از اعضای هیأت علمی دانشکده پرستاری در این زمینه نظرخواهی استفاده شد. برای بررسی پایایی پرسشنامه از روش آزمون مجدد استفاده گردید، به طوری که پرسشنامه توسط ۱۰ نفر از پرستاران جامعه پژوهش تکمیل نموده و نتایج از نظر همبستگی بررسی و محاسبه شد (سؤالات با ضریب همبستگی بیشتر از ۷/۰ مورد تأیید

* نویسنده مسؤول: دکتر حمیدرضا افتخاریان (دانشیار)، بیهوشی گروه جراحی دهان، فک و صورت، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران. eftekharhr@sums.ac.ir

مریم خوش خواهش، دانشجوی دندانپزشکی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران. maryammadridista@gmail.com؛ دکتر باربد ضمیری (دانشیار)، جراحی دهان، فک و صورت، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران. zamirib@gmail.com

تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۳/۱۶، تاریخ اصلاحیه: ۹۵/۴/۱۳، تاریخ پذیرش: ۹۵/۴/۲۲

قرار گرفت). پرسشنامه حاوی ۳ قسمت بود. بخش اول حاوی مشخصات دموگرافیک نمونه‌ها بود. در بخش دوم پرسشنامه مربوط به نیازهای آموزش پرستاران شاغل در حوزه‌های مختلف بود. قسمت پایانی پرسشنامه به برگزاری آموزش‌های اجباری در دانشکده به صورت مدون و غیر مدون اشاره داشت و دلایل درخواستی برطرف شدن نیاز آموزشی فرد شاغل و روش‌های برآورده شدن نیاز آموزشی بررسی می‌شد، پرسشنامه در مجموع شامل ۷۵ سؤال بود. پرسشنامه به صورت حضوری و پس از کسب رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان و تشریح اهداف طرح و محرمانگی اطلاعات در اختیار شرکت‌کنندگان قرار گرفت و پس از تکمیل در حضور محقق جمع‌آوری شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS-17 (SPSS Inc, Chicago, IL, USA) و آزمون‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار و درصد فراوانی و نسبی) استفاده شد.

نتایج

تمامی افراد (۱۰۰ نفر پرستار) پرسشنامه را کامل تکمیل نمودند و مورد تحلیل قرار گرفت (میزان پاسخ‌دهی ۱۰۰٪ بود). ۹۸ نفر از شرکت‌کنندگان زن و ۲ نفر مرد بودند. ۱۵٪ مخاطبان در طرح دارای مدرک فوق لیسانس، ۶۵٪ مدرک لیسانس و ۲۰٪ مدرک فوق دیپلم بودند. ۷۰٪ کارکنان شاغل در رشته پرستاری و ۳۰٪ در رشته‌های غیرمرتبط با پرستاری تحصیل کرده بودند. کل پرستاران مورد مطالعه در دانشکده دندانپزشکی شیراز رابطه‌ی استخدامی یا قراردادی داشتند. مهم‌ترین نیاز آموزشی پرستاران در حیطه مراقبت از بیمار مربوط به استانداردهای مراقبت پرستاری و مهارت‌های رگ‌گیری ۵۵٪ و در حیطه آموزش مدیریت مربوط به قسمت مدیریت خدمات پرستاری ۵۵٪ و مدیریت بهداشت عمومی و مهارت‌های ارتباطی ۵۰٪ بود. در حیطه فناوری اطلاعات بیش‌ترین نیاز مربوط به نحوه استفاده از اینترنت ۷۰٪ بود و در قسمت تحقیقات پرستاری بیش‌ترین نیاز مربوط به نحوه گزارش تحقیقات ۷۱٪ بوده است. همچنین در قسمت آموزش زبان انگلیسی تنها گزینه انتخاب شده زبان انگلیسی پیشرفته ۱۵٪ بود و اکثر افراد بدین سؤال جواب ندهاند. حدود ۸۰٪ پرستاران علت و انگیزه خود برای برطرف کردن نیاز آموزشی را کسب رضایت شخصی و افزایش اطلاعات خود بیان کردند. همچنین بیش از نیمی از کارکنان شرکت در کلاس‌های اختصاصی را بهترین روش برای برآورده کردن نیازهای آموزشی خود دانستند.

نتایج نشان داد در حیطه مربوط به دسترسی پرستاران به امکانات لازم در مواقع بحران و اورژانس حیات بیمار مانند دسترسی به ابزارهای کمک‌کننده تنفسی، ۶۸ درصد افراد آنرا ضعیف و بسیار ضعیف ارزیابی کردند و ۳۰ درصد آن را متوسط دانستند. در قسمت دسترسی به داروهای ضروری برای احیای قلبی فقط ۱۹ درصد افراد این دسترسی را خوب دانسته، ۱۲ درصد متوسط و باقی پاسخ‌ها ضعیف و بسیار ضعیف ارزیابی کردند. در قسمت دسترسی به ابزارهایی مثل دفیبرلاتور (شوک الکتریکی قلبی) کل افراد دسترسی به آنرا ضعیف و بسیار ضعیف دانستند. همچنین در حیطه مربوط به توانایی پرستار در احیای قلبی ریوی ۹۰ درصد افراد میزان رضایت از توانایی خود را ضعیف و بقیه افراد آن را متوسط دانستند. در قسمت مربوط به توانایی رگ‌گیری ۶۵ درصد افراد میزان توانایی خود را ضعیف و بسیار ضعیف دانستند. در قسمت توانایی و مهارت استفاده از ابزار کمک تنفسی و دفیبرلاتور ۹۰ درصد آن را ضعیف و بسیار ضعیف دانستند. در قسمت مهارت استفاده از دفیبرلاتور ۹۵ درصد میزان مهارت خود را ضعیف و بسیار ضعیف ارزیابی کردند.

بحث

در این بررسی مشخص گردید که مهم‌ترین نیاز آموزشی تخصصی پرستاران شامل مهارت‌های رگ‌گیری از بیمار و

توانایی‌های مربوط به احیای قلبی ریوی و توانایی و مهارت استفاده از ابزارهای کمک تنفسی و دفیبرلاتور در موارد اورژانس تهدیدکننده‌ی حیات بیمار است. مهم‌ترین نیاز آموزش عمومی هم عبارت از استانداردهای مراقبت پرستاری - مدیریت بهداشت عمومی-مهارت‌های ارتباطی و مدیریت خدمات پرستاری گزارش گردید که جهت برطرف کردن این نیازها لزوم استفاده از برنامه‌های آموزشی مدون عملی امری ضروری به نظر می‌رسد که می‌تواند سبب افزایش مهارت‌های پرستاران در بخش‌های مختلف گردد. در مقاله حمیده دهقانی و همکاران (۳) اولویت نیازهای تخصصی کلیه پرستاران کارشناس شاغل در بیمارستان‌های آموزشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی شهر یزد به ترتیب شامل احیای قلبی ریوی، مراقبت ویژه، کار با دستگاه‌ها و تجهیزات بخش و اولویت نیازهای آموزشی عمومی شامل مسائل حقوقی در پرستاری، کنترل عفونت، مدیریت در پرستاری بوده است که باتوجه به اولویت مهم و درجه یک احیای قلبی ریوی، ضرورت برنامه‌ریزی منسجم، متوالی، تئوری و عملی در کلیه واحدهای پرستاری آشکار می‌شود. همچنین کار با دستگاه‌ها از قبیل مانیتورینگ علایم حیاتی، الکتروشوک و کار با دستگاه ونتیلاتور تنفسی از اولویت‌های مهم به دست آمده در این پژوهش است که البته در بررسی ما هم به لزوم یادگیری مهارت استفاده از ابزارهای کمک تنفسی و دفیبرلاتور اشاره شده است. البته در بررسی که توسط مهدی کریمی جهرمی و دیگران صورت گرفته است (۴)، اکثر کارکنان پرستاری نسبت کیفیت عملکرد خود رضایت نسبی داشته‌اند و میزان مهارت‌های خود را در سطح مطلوب می‌دانستند. لذا باتوجه به اولویت مهم و درجه یک احیای قلبی ریوی، ضرورت برنامه‌ریزی منسجم، متوالی، تئوری و عملی در کلیه واحدهای پرستاری آشکار می‌شود. همچنین کار با دستگاه‌ها و تجهیزات بخش از قبیل مانیتورینگ علایم حیاتی، الکتروشوک و کار با دستگاه ونتیلاتور تنفسی جزو اولویت‌های مهم به دست آمده در این پژوهش حاضر است.

منابع

1. SoonK, Yeon-Hwan p, Nan YoungL. Task analysis of the job description of gerontological nurse practitioners based on DACUM. J Korean Acad Nurs. 2008; 38(6): 853-65.
2. DysonL, HedgecockB, TomkinsS, CookeG. Learning needs assessment for registered nurses in two large acute care hospitals in Urban New Zealand. Nurse Educ Today. 2009; 29(8): 8-821.
3. DehghaniH, DehghaniK, NasirianiK, DehghaniA, BanaderakhshanH. [Educational Need Assessment of Nursing Personal of ShahidSadoughi University of Medical Sciences using Delphi method in Yazd]. The Journal of Medical Education and Development. 2013; 7(4) : 73-83.[Persian]
4. KarimyarJahromiM. [Nurses' Quality of Performance in Intensive Care Units based on Synergy Model]. Iranian Journal Of Nursing. 2013; 26(82) :74-83.[Persian]